

Baggeren en Eilanden in de Putten

Toets Natuurbeschermingswet en
Flora- en Faunawet

TEN HAAF EN BAKKER
ecologisch en hydrologisch adviesbureau

Baggeren en Eilanden in de Putten

Toets Natuurbeschermingswet en
Flora- en Faunawet

Opdrachtgever:
Natuurmonumenten

Samenstelling:
Cor ten Haaf

Vogelfoto's:
Do van Dijck

januari 2015

© Ten Haaf & Bakker 2015

Ten Haaf & Bakker
Scholeksterstraat 23
1873 HM Groet
072 5151467
info@tenhaafenbakker.nl

INHOUD

1.	Inleiding	1
2.	Natuurbeleid	3
3.	Gebiedsbeschrijving	4
4.	Beschrijving van de werkzaamheden	5
5.	Bronnen en onderzoeksaanpak	8
6.	Voortoets	8
6.1.	Te verwachten effecten op de instandhoudingsdoelen	12
6.2.	Conclusie voortoets	14
7.	Toetsing Flora en Faunawet	15
7.1.	Conclusie toetsing Flora en Faunawet	20
8.	Conclusies en aanbevelingen	20
	Literatuur	21

1. Inleiding

De Putten en de Harger- en Pettemerpolder staan bekend om hun vogelrijkdom. Doordat zilt water vanuit de Noordzee onder de Hondsbossche Zeewering door opkwelt, zijn flora en fauna kenmerkend voor zilte en brakke omstandigheden. In de laatste jaren zijn in de Putten Chloride-gehalten gemeten die variëren tussen 5000 en 10000 mg. per liter (HHNK, 2014), waarmee het als 'zilt' gekarakteriseerd kan worden.

In de Putten broeden o.a. Kluten en Visdieven. Verder is het een belangrijke pleisterplaats voor o.a. Grote sterns en verschillende steltlopers. Het brakwatermilieu van de Putten is evenzeer belangrijk. Lokaal komt nog de zeldzame Spiraalruppia voor. Verder is er een gevarieerde brakwaterfauna met o.a. de Brakwatersteurgarnaal en de Veelkleurige zeeduizendpoot. Heel bijzonder is het voorkomen van z.g. Palingbroodriffen, die worden gevormd door het mosdiertje *Electra crustulenta*. Vergelijkbare riffen worden in Nederland alleen in Zeeland aangetroffen. Het brakwatermilieu van de Putten wordt bedreigd door de ophoping van bagger in het gebied.

Natuurmonumenten, die het gebied in eigendom en beheer heeft, wil de Putten uitbaggeren en nieuwe vogeleilandjes aanleggen. De verwachting is dat de waarde van het gebied, als vestigingsplaats voor vogels en brakwaterflora en fauna, hierdoor sterk zal toenemen.

Een groot deel van de Harger- en Pettemerpolder, waaronder de Putten, is aangewezen als het Natura 2000 gebied 'Abtskolk en Putten'.

In deze quickscan beschrijven we de consequenties van de inrichting in relatie tot de Natuurbeschermingswet en de Flora en Faunawet.

Figuur 1. Overzichtskaart

2. Natuurbeleid

Natura 2000

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de EU voor behoud en herstel van biodiversiteit. Het Natura 2000 netwerk geeft naast bescherming van gebieden (habitats), ook bescherming aan planten- en diersoorten. Het netwerk omvat alle gebieden die zijn beschermd op grond van de Vogelrichtlijn uit 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992.

De Abtskolk & Putten zijn op 17 februari 2010 door de rijksoverheid aangewezen als Natura-2000 gebied. Dat betekent dat de natuur in het gebied wordt beschermd.

De Abtskolk & Putten als speciale beschermingszone voor de Dwerggans, in het kader van de Vogelrichtlijn. Verder worden ook de overwinterende vogelsoorten Kolgans, Grauwe gans en Smient beschermd.

Figuur 2.. Kaart N2000-gebied Abtskolk & De Putten, bron: Alterra Wageningen UR

De Flora- en faunawet uit 2002 is gericht op de bescherming van soorten óók buiten de aangewezen beschermingszones zoals Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Bij beschermde soorten gaat de wet uit van het uitgangspunt “nee, tenzij” (LNV,2005). Uitgangspunt is te toetsen of de voorgenomen activiteit géén negatief effect heeft op die beschermde soorten. Uit de praktijk blijkt dit in veel gevallen van toepassing te zijn. De wet heeft niet ten doel individuen van soorten te beschermen maar is gericht op het niet in gevaar brengen van het voortbestaan van de soort in ons land.

a) Voor veel soorten geldt een vrijstelling zonder voorwaarden, bijvoorbeeld de meeste insecten.

b) Voor algemeen beschermde soorten of soortgroepen geldt dat geen ontheffing nodig is als de activiteiten worden uitgevoerd volgens een gedragscode die de minister heeft goedgekeurd. Het betreft hier vrijwel alle inheemse broedvogels, diverse amfibieën en de meeste zoogdieren. Vrijstelling wordt alleen gegeven, indien men zich houdt aan de vigerende gedragscode. Een voorbeeld is het afzien van ruimtelijke ingrepen binnen het vogelbroedseizoen indien vogelwaarden in het geding zijn. Het toepassen van een gedragscode geldt ook voor soorten uit Bijlage 2 van de Flora en Faunawet. Zonder gedragscode dient een ontheffing te worden aangevraagd voor bijvoorbeeld de mogelijke aantasting van groeiplaatsen van een groot aantal vaatplanten waaronder alle inheemse orchideeën.

c) In het geval dat er een strikte bescherming van toepassing is ("Bijlage 3 soorten") kunnen verstorende activiteiten niet plaatsvinden zonder ontheffing in het kader van de Flora en faunawet. Hieronder vallen verblijfplaatsen van vleermuizen (bijv. kraamkolonies), leefgebieden van de Duinhagedis, Waterspitsmuis etc.

Tot slot mag niet onvermeld, dat de Flora en faunawet via artikel 2 een zorgplicht kent, waarbij ervan wordt uitgegaan, dat een ieder zorgvuldig omgaat met elk in het wild levend dier en plant, ook de niet beschermde.

Ecologische Hoofd Structuur

De EHS is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden in Nederland. De EHS levert, samen met het Natura 2000-netwerk, een bijdrage aan het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Nederland. Gedeputeerde Staten zijn verantwoordelijk voor de realisatie van de EHS in Noord-Holland. Dit doen zij samen met natuur beherende organisaties, particulieren (waaronder agrariërs), gemeenten en waterschappen.

Voor elk gebied zijn EHS-doelen geformuleerd in de vorm van beheertypen, die we kunnen vertalen naar de leefgebieden voor Natura 2000-soorten. De realisatie van de EHS en de daarvoor beschikbare instrumenten en financiële middelen leveren een belangrijke bijdrage aan de bescherming van de Natura 2000-doelen.

De Harger- en Pettemerpolder is vrijwel geheel begrensd binnen de EHS.

3. Gebiedsbeschrijving

De Putten zijn in het midden van de 19e eeuw ontstaan uit kleiputten, die werden gegraven door dijkbouwers van de Hondsbossche Zeewering die de kleigrond gebruikten om de dijken te verhogen en te verstevigen. Ze verschijnen het eerst op de topografische kaart uit 1887. In het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw heeft Natuurmonumenten verschillende maatregelen genomen om de Putten aantrekkelijker te maken voor vogels. Er zijn natuurvriendelijke oevers, eilandjes en onderwaterdammen aangelegd. Een deel van de toen aangelegde eilandjes is inmiddels alweer verdwenen door afslag.

De Putten bevatten brak water: een mengsel van zoet regenwater en zout zeewater, dat onder de dijk door kwelt. Brak water bevat veel voedsel en is daarom geliefd bij veel

vogelsoorten. Zowel broedvogels, als fouragerende en pleisterende vogels zijn aan te treffen in de Putten. Het gaat daarbij om soorten als Kluut, Visdief, Grote stern, Rosse grutto, Bonte strandloper, Lepelaar en Tureluur. Daarnaast worden regelmatig zeldzame dwaalgasten waargenomen. Dit maakt de Putten zeer aantrekkelijk voor natuurliefhebbers, die het gebied goed kunnen overzien vanaf de Hondsbossche Zeewering.

De aangelegde (schelpen) eilandjes in de Putten vormen een belangrijke slaappleaats voor Grote Sterns. Een belangrijk deel van deze eilandjes is de laatste jaren door afslag onder invloed van golfwerking verdwenen.

Andere natuurwaarden van de Putten liggen op het vlak van flora en vegetatie en macrofauna. Op laag liggende oevers en eilandjes komen schorrenvegetaties voor met soorten als Kortarige zeekraal en Schorrenzoutgras. De hoger liggende oeversranden zijn begroeid met zilt grasland, waarin o.a. soorten als Dunstaart, Aardbeiklaver, Zulte en Fraai duizendguldenkruid voorkomen. Langs de zuidrand van de Putten komt de laatste decennia steeds meer rietland tot ontwikkeling.

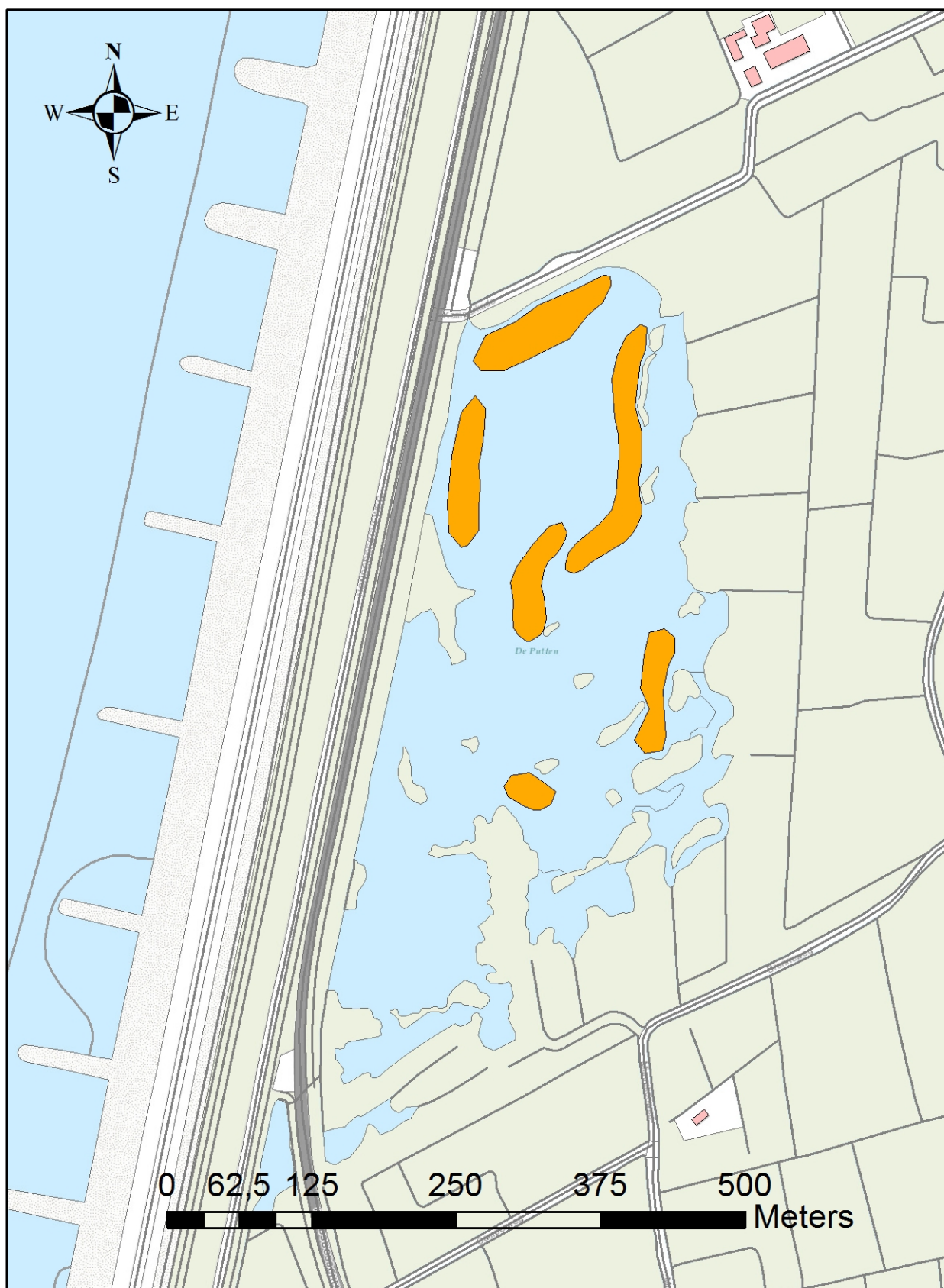
In het brakke water groeien soorten als Schedefonteinkruid, Zannichelia en Aarvederkruid. Op enkele plekken langs de west- en noordoever wordt nog Spiraalruppia gevonden, die wordt beschouwd als onze meest bedreigde brakwaterplant. De brakwatervegetaties zijn achteruit gegaan, wat waarschijnlijk veroorzaakt is door ophoping van bagger. In grote delen van de Putten heeft zich een halve meter dikke laag bagger gevormd.

In het water komt verder een typische brakwaterfauna voor, met soorten als de Brakwatersteurgarnaal, de Veelkleurige zeeduizendpoot, verschillende Brakwater vlokreeftjes en Brakwaterhoortjes. Brakwater-faunagemeenschappen zijn over het algemeen niet heel soortenrijk, maar de voorkomende soorten zijn wel in grote aantallen aanwezig. Ze vormen een belangrijke voedselbron voor vogels.

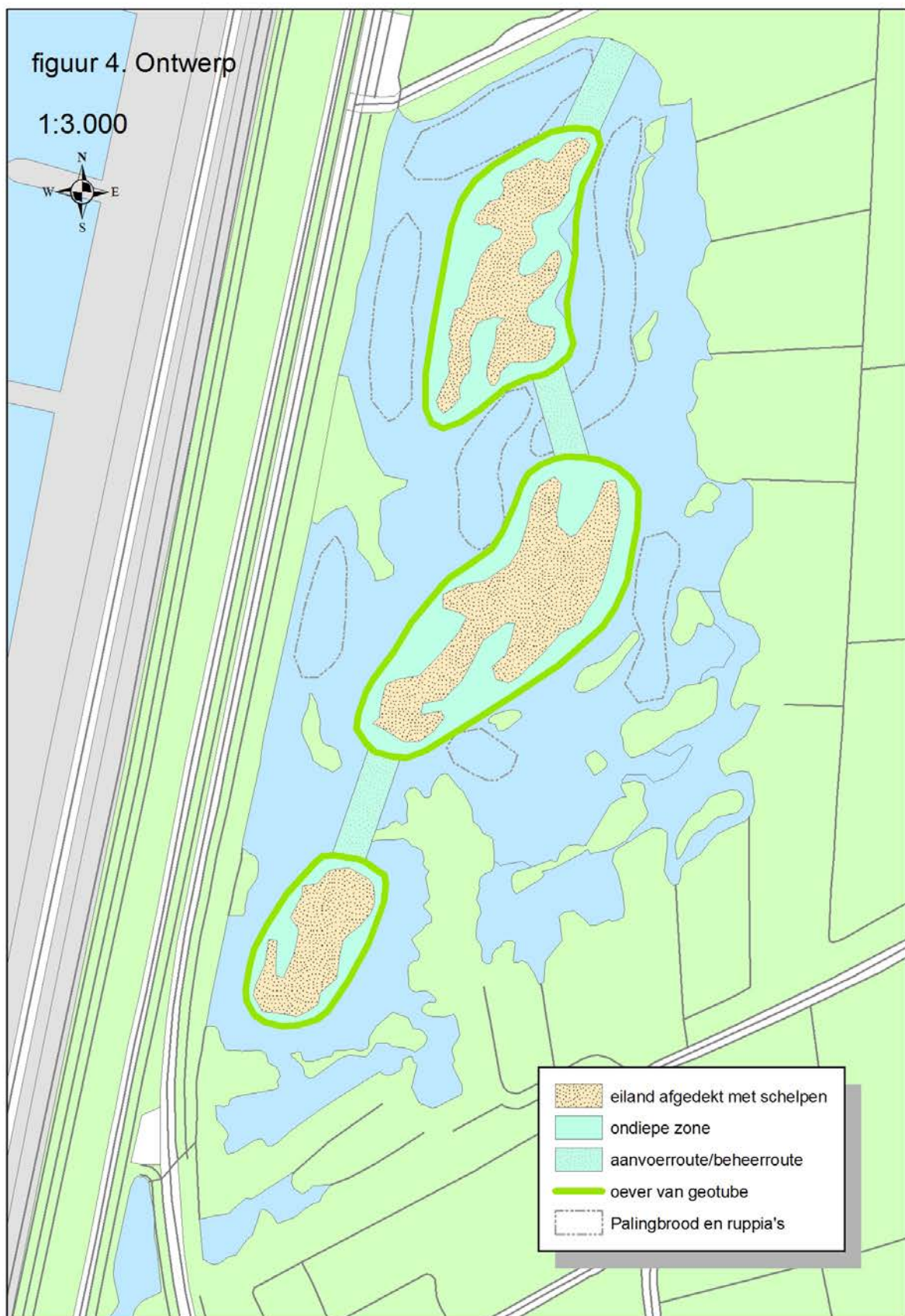
Heel bijzonder is verder het voorkomen van het mosdiertje *Electra crustulenta*, ook wel 'palingbrood' genoemd, die ware riffen kan vormen, met een kenmerkende dierengemeenschap, onder meer met het Baster's drijfhoortje *Hydrobia stagnorum* (Backx en Meijer, 2004). In het kader van het plan 'De Putten, nieuwe vogeleilandjes' (Ten Haaf & Bakker, 2014) is een globale kartering van Palingbrood in de Putten uitgevoerd (zie figuur 3). Meestal hebben de Palingbroodriffen de vorm van 'halve bollen' variërend in diameter van enkele decimeters tot meer dan een meter. De laatste zijn vaak meer dan een halve meter hoog. In het noordelijk deel van de Putten komt op de overgang van ondiep naar dieper water een langgerekt rif voor van enkele tientallen meters.

4. Beschrijving van de werkzaamheden

De Putten worden eerst op zorgvuldige wijze uitgebaggerd, waarbij rekening gehouden wordt met aanwezige aquatische natuurwaarden. De vrijkomende bagger wordt verwerkt in geotubes, die worden gebruikt als basis voor drie nieuwe vogeleilandjes (zie figuur 4). De afwerking van de eilandjes vindt plaats met klei die wordt aangevoerd vanuit de Leihoek. Hier zal het project 'nieuwe kleiputten' gerealiseerd worden. Behalve dat dit project de klei levert, dient het ook als oppervlakte compensatie voor het water dat in de Putten verdwijnt.

Figuur 3. Globale kartering Palingbrooddriften.

Figuur 4. Ontwerp, naar Ten Haaf & Bakker, bewerkt door M. Groot

De eilandjes, die afgedekt worden met een laag gewassen schelpen, vormen een geschikte broed- en rustplaats voor veel vogelsoorten, zoals Kleine plevier, Bontbekplevier, Kluut, Visdief, Noordse stern, Grote stern en Scholekster.

Rondom de eilandjes ontstaat een brede plas-draszone waar veel vogels kunnen foerageren.

Om afslag door golfwerking te voorkomen wordt rondom de eilandjes een oever van geotubes aangelegd. Om predatie door Vossen te voorkomen en daarmee de kans op succesvol broeden te vergroten wordt een elektrisch raster rondom het gebied geplaatst.

5. Bronnen en onderzoeksplan

Voor het vaststellen van de bestaande en potentiële natuurwaarden van het onderzoeksgebied ten behoeve van deze toets is gebruik gemaakt van bestaande literatuur, onderzoeksgegevens van Natuurmonumenten, Waarnemingen.nl, de Provincie Noord-Holland (PNI, 2000 en site provincie NH, 2009) en eigen veldonderzoek in juni-augustus 2014 (het laatste in het kader van het onderzoek voor Zwakke Schakels N-H).

De habitattoets start met de Voortoets waarin wordt bepaald welke de aard van de eventuele effecten van de ingrepen op en natuur zijn en welke vervolgttoets van toepassing is. Is er kans op significante negatieve effecten dan volgt een Passende Beoordeling, zo niet dan volstaat een Verslechteringstoets. In dit rapport beperken we ons tot de Voortoets, die zich richt op het toetsen van de instandhoudingdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Abtskolk & Putten. Toetsing in het kader van de Flora- en faunawet vindt aansluitend plaats.

6. Voortoets

De instandhoudingsdoelen van het Natura 2000 gebied Abtskolk & Putten hebben in de eerste plaats betrekking op de Dwerggans, en daarnaast op Kolgans, Grauwe gans en Smient.

Hieronder gaan we nader in op deze soorten en op het voorkomen in de Harger- en Pettemerpolder in het algemeen en in het bijzonder in en rond De Putten

Dwerggans (mergus.be)

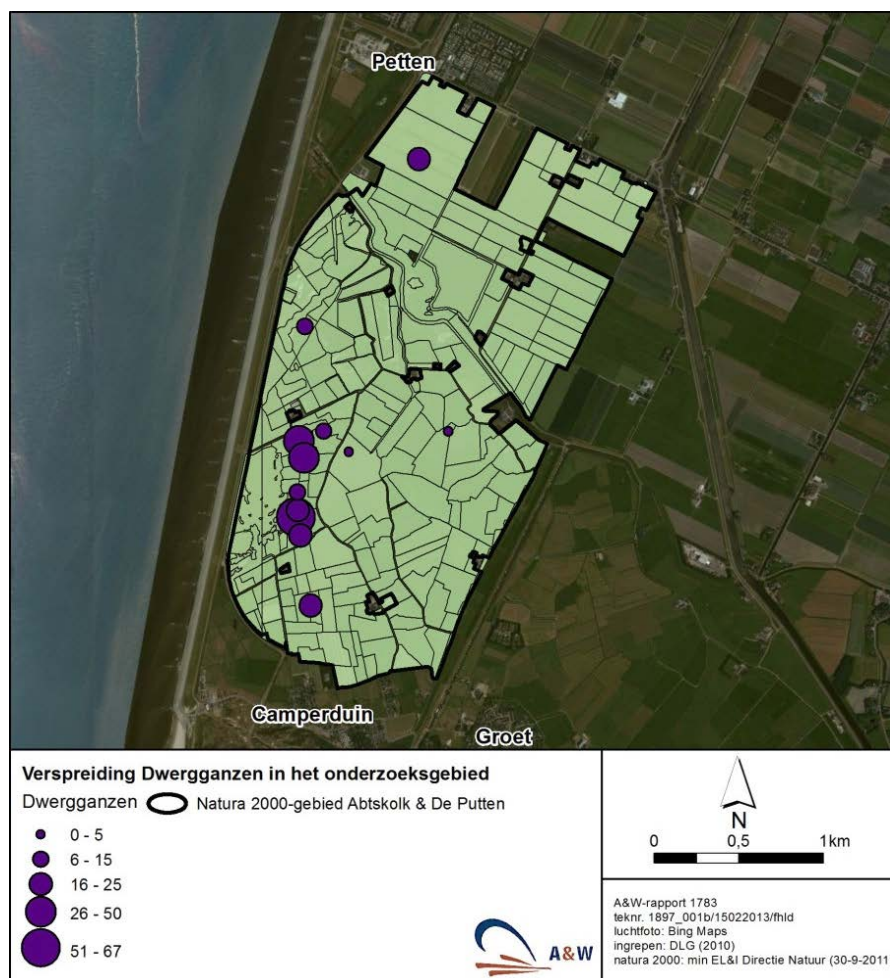
Dwerggans

Dwergganzen hebben wat het uiterlijk betreft veel weg van een kolgans, maar ze zijn duidelijk kleiner. Ze zijn ongeveer even groot als brandganzen. Het huidige voorkomen van de soort in Nederland is grotendeels terug te voeren op een Zweeds herintroductieproject. Van de hieruit ontstane populatie wordt doorgaans 80-100% in de winter in Nederland waargenomen. Er zijn 6 pleisterplaatsen, waarvan de Abtskolk & Putten tot de belangrijkste drie behoort.

De Dwerggans is een planteneter, met een voorkeur voor reliëfrijk grasland.

De eerste Dwergganzen arriveren eind september in ons land, de grootste aantallen zijn aanwezig tussen half oktober en half maart.

De grootste dichtheid aan Dwergganzen vinden we in het winterhalfjaar in de graslanden direct ten oosten van de Putten. Het is niet bekend of ze ook gebruik van de Putten zelf maken.

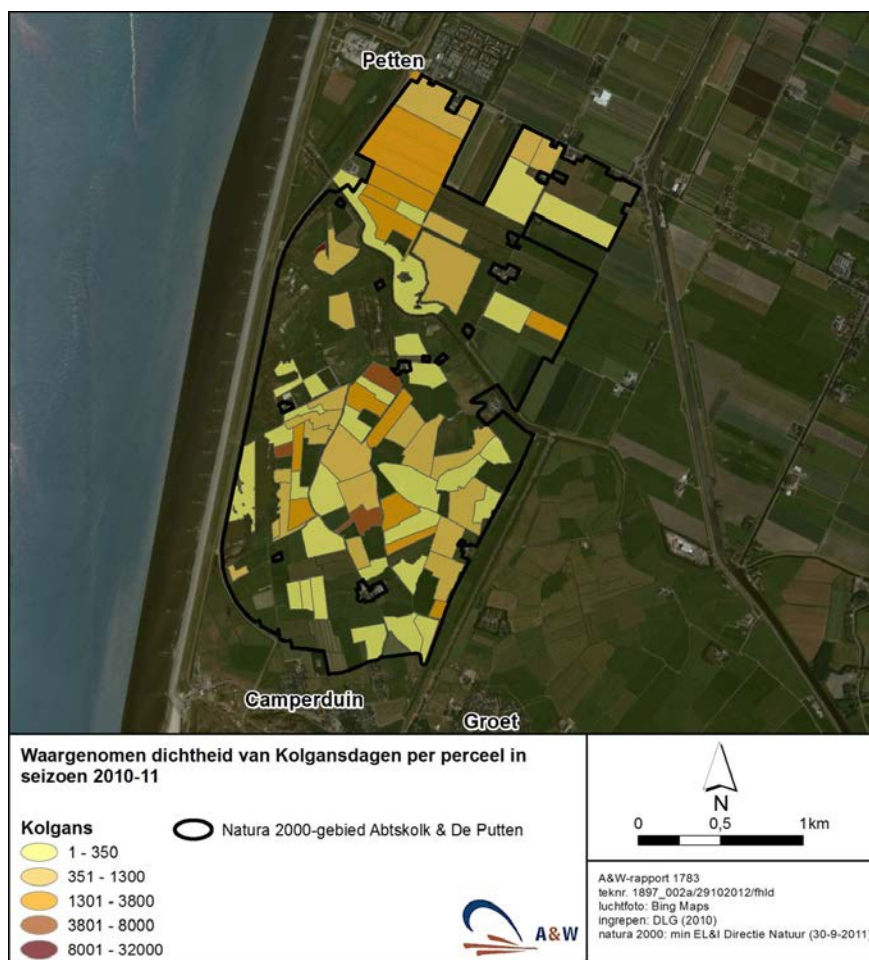

Figuur 4. Verspreiding van de Dwerggans in 2010-2011 (uit Bos *et al.* 2011), gebaseerd op tweewekelijkse tellingen.

Kolgans

Een groot deel (69%) van de Noordwest-Europese overwinterings-populatie verblijft in Nederland, vooral in Friesland en het rivieren-gebied. De eerste Kolganzen verschijnen in oktober en verdwijnen weer in maart. De grootste aantallen zijn aanwezig in de periode november-februari. Net als de Dwerggans is de Kolgans een planteneter. Ze komen vaak in gecombineerde groepen voor.

Kolganzen komen in het winterhalfjaar in en rond het plangebied voor.

Figuur 5. Verspreiding van de Kolgans (dichtheid) in 2010-2011 (uit Bos *et al.* 2011). De dichtheid van vogeldagen is het gesommeerd aantal vogeldagen over een jaar gedeeld door het oppervlak.

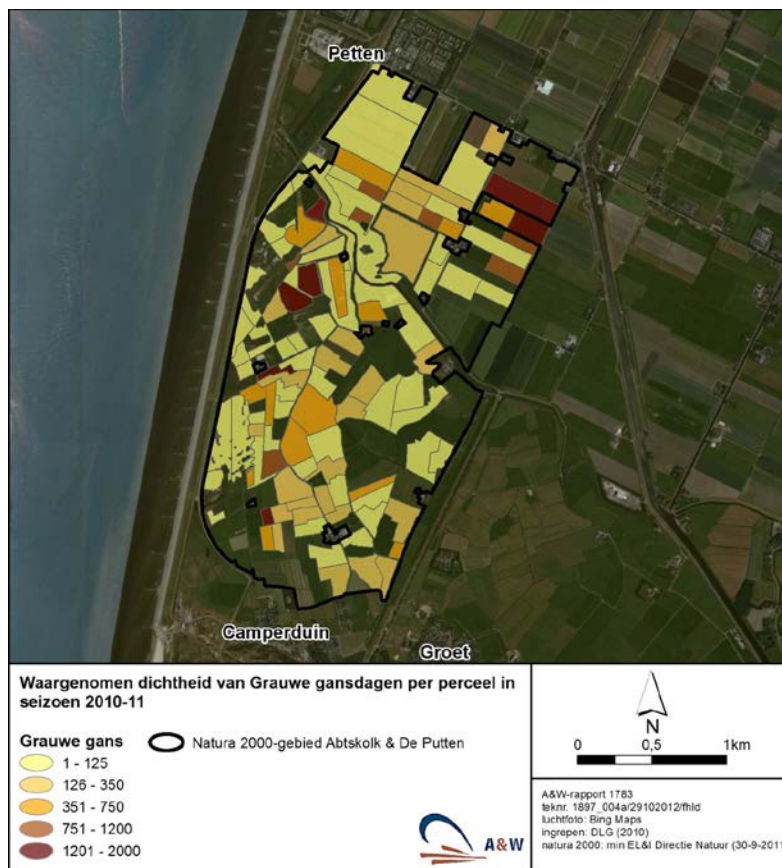
Grauwe gans

De in Nederland overwinterende Grauwe ganzen is voornamelijk afkomstig uit Duitsland en Scandinavië. Ze arriveren vanaf september en vertrekken weer in februari-maart. Een deel van onze eigen broedpopulatie overwintert eveneens in Nederland. Grauwe ganzen eten het grootste deel van het jaar gras, maar ook oogstresten van bieten en aardappelen.

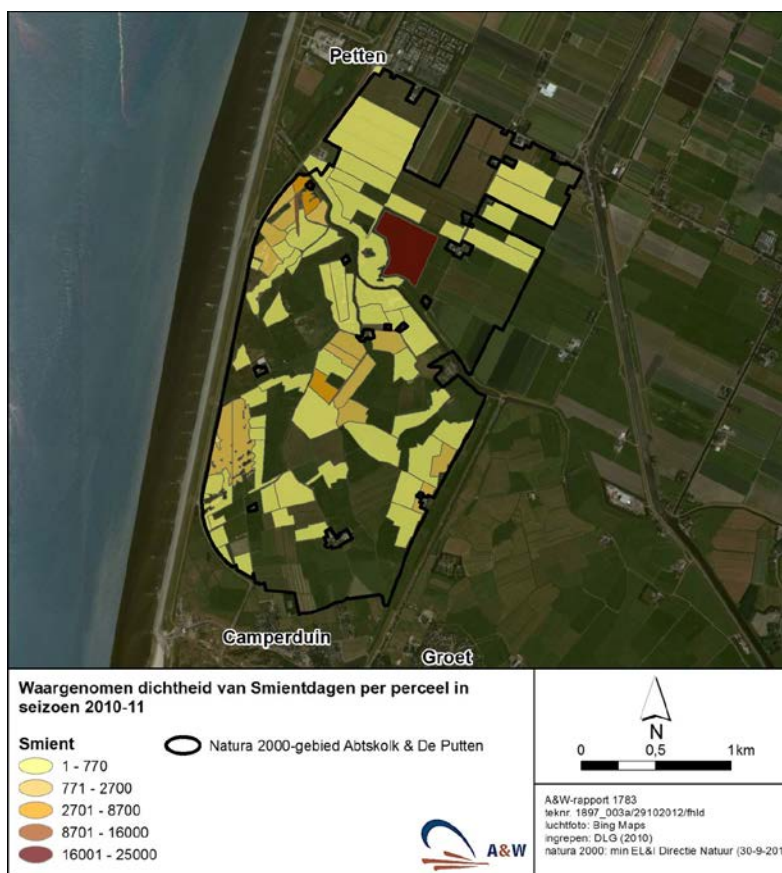
Grauwe ganzen komen in het winterhalfjaar in en rond het plangebied voor.

Smient

De Smient is een vrij kleine eendensoort die herkenbaar is aan een kastanjebruine kop met een goudgeel voorhoofd. In Nederland is de soort vooral in de winter aanwezig, maar kleine aantallen (hooguit enkele tientallen) broeden ook in Nederland. De wintervogels arriveren grotendeels in september en oktober, en zijn vooral afkomstig uit Scandinavië en Europees Rusland, in mindere mate ook van IJsland en de Britse Eilanden. De aantallen van de Smient zijn in ons land het hoogst in de overwinteringsperiode van november t/m maart, in april zijn de meeste vogels weer vertrokken. De Smient is een planteneter, die een grote verscheidenheid aan planten, wortels en zaden eet. Smienten komen in het winterhalfjaar in en rond het plangebied voor.

Figuur 6. Verspreiding van de Grauwe gans in 2010-2011 (uit Bos *et al.* 2011). De dichtheid van vogeldagen is het gesommeerd aantal vogeldagen over een jaar gedeeld door het oppervlak.

Figuur 7. Verspreiding van de Smient in 2010-2011 (uit Bos *et al.* 2011). De dichtheid van vogeldagen is het gesommeerd aantal vogeldagen over een jaar gedeeld door het oppervlak.

6.1. Te verwachten effecten op de instandhoudingsdoelen

Om de effecten van de voorgenomen maatregelen te kunnen beoordelen is gebruik gemaakt van de Effectenindicator van het Ministerie van Economische Zaken. In deze indicator wordt voor de Abtskolk & de Putten, de Dwerggans als 'meetsoort' gebruikt. We kunnen er daarbij van uit gaan dat de storingsfactoren voor de overige soorten vergelijkbaar zijn. Vervolgens kunnen verschillende activiteiten worden ingevoerd, op basis waarvan een matrix met storingsfactoren wordt geproduceerd.

De activiteiten 'watergang' en 'onderhoud watergang' zijn van toepassing in het kader van de voorgenomen ingreep.

Storingsfactor [1](#) [2](#) [7](#) [8](#) [13](#) [15](#) [16](#)
Dwerggans (niet-broedvogel) ■ ☐ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

■ zeer gevoelig
■ gevoelig
■ niet gevoelig
☐ n.v.t.

Figuur 7. Effecten bij activiteit 'watergang'

Storingsfactor [4](#) [7](#) [10](#) [11](#) [12](#) [13](#) [16](#) [17](#)
Dwerggans (niet-broedvogel) ■ ■ ☐ ■ ... ■ ■ ...

■ zeer gevoelig
■ gevoelig
■ niet gevoelig
☐ n.v.t.
...onbekend

Figuur 8. Effecten bij activiteit 'onderhoud watergang'

- 1.oppervlakteverlies
- 2.versnippering
- 4.vermesting
- 7.verontreiniging
- 8.verdroging
- 10.verandering stroomsnelheid
- 11.verandering overstromingsfrequentie
- 12.verandering dynamiek substraat
- 13.verstoring door geluid
- 15.verstoring door trilling
- 16.optische verstoring
- 17.verstoring door mechanische effecten

Hierna bespreken we welke storingsfactoren al dan niet kunnen optreden door de voorgenomen ingreep.

Oppervlakteverlies

Door het aanleggen van de eilandjes wordt de oppervlakte water in de Putten kleiner. Mogelijk gebruiken ganzen het water van de Putten 's nachts als rustplaats omdat ze daar veilig zijn voor predatoren. Door de aanleg van de verandert deze situatie niet wezenlijk. Er blijft voldoende water over als rustplaats en ook de eilandjes vormen een 'veilige' rustplaats, zeker als er een elektrisch raster wordt geplaatst.

Versnippering

De aanleg van eilandjes levert in ecologische zin geen versnippering op, zeker niet in relatie tot de instandhoudingsdoelen.

Vermesting

Met het baggeren van de Putten wordt de voedselrijkdom van het water verlaagd. De bagger blijft overigens wel in het gebied aanwezig, maar zal als basis voor de eilandjes, in de vorm van geotubes, geen grote eutrofiërende werking meer hebben op het water van de Putten. Volgens de indicator is de Dwerggans overigens niet gevoelig voor vermessing.

Verontreiniging

Er zal als gevolg van de voorgenomen inrichting geen sprake zijn van verontreiniging. In tegendeel, met het baggeren van de Putten zal de waterkwaliteit verbeteren. Bij de uitvoering moeten voorzorgmaatregelen genomen worden, zodat geen verontreiniging vanuit machines optreedt.

Verdroging

Door de aanleg van de eilandjes verandert water in land. Als compensatie voor het verlies van wateroppervlak wordt echter bij de Leihoek nieuw water gecreëerd. Als geheel treedt dus geen verdroging op

Verandering stroomsnelheid

In de huidige situatie is niet of nauwelijks sprake van stroming. In de nieuwe situatie zal dat niet anders zijn. Er treedt dus geen verandering in stroomsnelheid op.

Verandering overstromingsfrequentie

Er is geen sprake van echte overstroming vanuit de Putten, hoogstens van enige fluctuaties in de oeverzones. Door de voorgenomen inrichting treedt hier geen verandering in op.

Verandering dynamiek substraat

Er treedt geen verandering van de dynamiek van het substraat op. Wel is er sprake van verandering van substraat, van water naar land. Zoals hiervoor gesteld wordt de verloren oppervlakte water gecompenseerd in de Leipolder.

Verstoring door geluid

Verstoring door geluid van machines kan optreden tijdens het nemen van de inrichtingsmaatregelen.

Verstoring door trilling

Verstoring door trilling van machines kan optreden tijdens het nemen van de inrichtingsmaatregelen.

optische verstoring

Optische verstoring kan optreden tijdens het nemen van de inrichtingsmaatregelen. Volgens de indicator is de Dwerggans overigens niet gevoelig voor dit verstoringstype.

Verstoring door mechanische effecten

Verstoring door mechanische effecten, zoals bedoeld in de Effectenindicator, zullen zowel tijdens al na de inrichtingsfase niet optreden.

6.2. Conclusie voortoets

De mogelijk optredende verstoringen, zoals die door de Effectenindicator worden gegenereerd, geven in het geval van de Putten een compleet beeld.

Samenvattend kunnen we stellen dat er door de voorgenomen inrichting van de Putten geen blijvend storend effect zal optreden op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000 gebied Abtskolk & de Putten.

Tijdens het nemen van de inrichtingsmaatregelen kunnen wel tijdelijke effecten optreden, zoals verstoring door geluid, verstoring door trilling en optische verstoring. Dit kan worden voorkomen door de inrichting te laten plaatsvinden buiten de periode dat de beschermde soorten zich in het gebied bevinden. Deze periode loopt van april t/m september.

Het is mogelijk dat er in april en september kleine aantallen Grauwe gans en Smient in het gebied aanwezig zijn. Er zijn ruime mogelijkheden voor deze soorten om elders in het Natura 2000-gebied rust en voedsel te vinden tijdens de uitvoeringsperiode.

Kweldervegetaties in de Putten

7. Toetsing Flora en Faunawet

In dit onderdeel wordt ingegaan op de vraag of de aanwezige beschermde soorten van het plangebied schadelijke effecten ondervinden van de voorgenomen maatregelen, in dit geval het baggeren van de Putten en het aanleggen van eilandjes.. Deze ingrepen worden gerekend tot de categorie “ruimtelijke inrichting of ontwikkeling”. In de Habitattoets zijn al diverse beschermde soorten aan bod gekomen. Bij deze toets worden daarom vooral de onderdelen besproken die tot nu toe buiten beschouwing zijn gebleven.

planten

Gegevens voor planten zijn ontleend aan de provinciale inventarisaties (PNI, 2009) en soortenkarteringen die in 2013 werden uitgevoerd in het kader van het project Zwakke Schakels (Ten Haaf & Bakker, 2014) Hieruit blijkt dat in de graslandstrook tussen de Putten en de Hondsboscheweg de beschermde Rietorchis voorkomt. Door de te nemen maatregelen zullen deze groeiplaatsen niet negatief beïnvloed worden. Wel dient er bij de inrichting voor gezorgd te worden dat er geen rijroutes over de groeiplaatsen gelegd worden.

Figuur 8. Rietorchis in de Putten
Naar Ten Haaf & Bakker, 2014

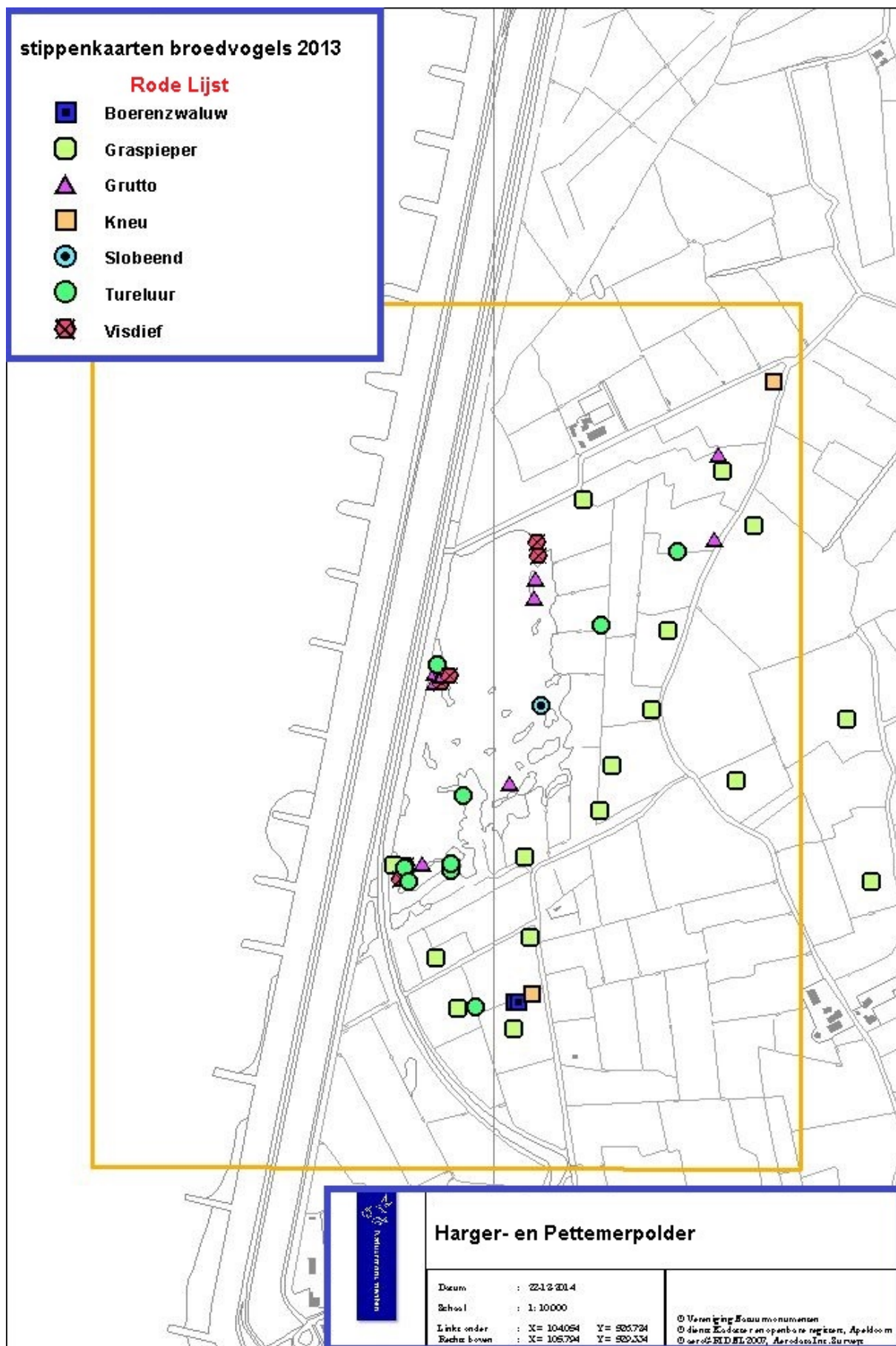
fauna

Door de aanleg van de eilandjes verdwijnt een deel van het waterbiotoop, wat ongunstig kan zijn voor de vogels die gebruik maken van dit water. Doordat de eilandjes worden aangelegd in het diepere deel, gaat het hier vooral om eendachtigen. Daar tegenover staat dat de nieuwe eilandjes de functie als broed- en pleisterplaats voor vogels zullen versterken. Ook blijft in de Putten nog een ruime hoeveelheid water (diep en ondiep) over voor eendachtigen. Daarbij zal bij de Leihoek als compensatie een nieuwe oppervlakte water ontstaan. Per saldo zullen de vestigingsmogelijkheden voor vogels verbeteren. Hetzelfde geldt voor de macrofauna van de Putten. De oppervlakte water zal in de Putten kleiner worden, maar door het baggeren wordt de waterkwaliteit beter. Daarbij ontstaat er nieuw water bij de Leihoek.

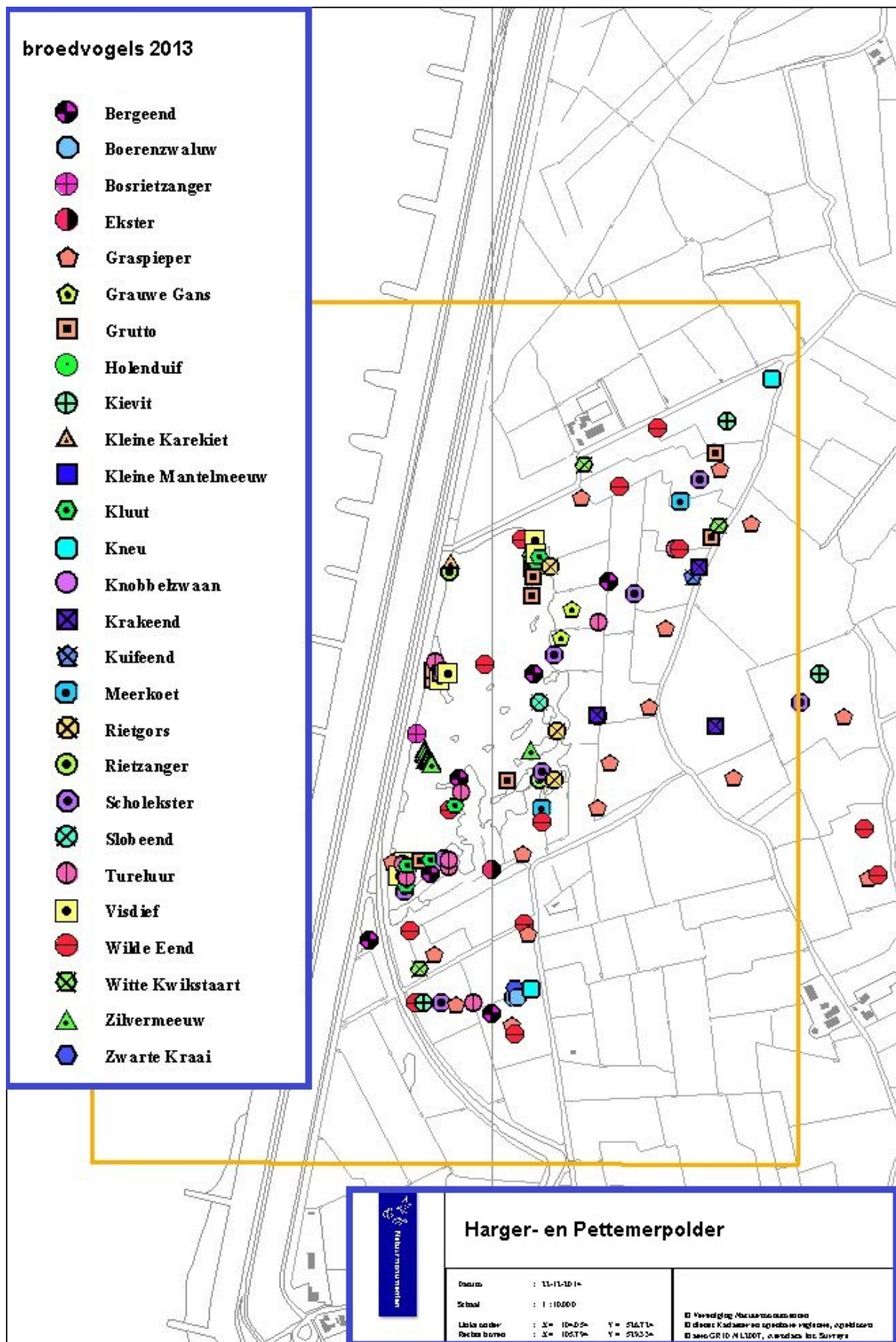
inheemse vogels

Vrijwel alle inheemse broedvogelsoorten zijn algemeen beschermd onder de Flora- en faunawet.

Uit een inventarisatie van Natuurmonumenten uit 2013 blijkt dat er een groot aantal vogels in en rond de Putten broedt. Figuur 9 en 10 geven een compleet beeld voor 2013. Belangrijke broedvogels in de Putten zelf zijn Kluut, Visdief, Tureluur, Grutto, Graspieper, Zilvermeeuw en Kievit. Uitvoering van de inrichtingsmaatregelen tijdens het broedseizoen (maart t/m juli) zou

Figuur 9

Figuur 10

zeer verstorend werken en dient dus te worden voorkomen. Na de inrichtingsfase zijn de vestigingsmogelijkheden sterk verbeterd. Het aanleggen van eilandjes langs de oostrand in 1994 heeft aangetoond dat dit een zeer positieve maatregel voor broedvogels is. Helaas zijn deze eilandjes voor een belangrijk deel weggeslagen. Op de restanten broeden nog steeds soorten als Visdief en Grutto. Ook worden ze als slaapplek gebruikt door Grote sterns, die er soms met duizenden tegelijk verblijven.

Het belang van het gebied voor overwinterende vogels is al behandeld in de Voortoets. Met betrekking hiertoe dienen de werkzaamheden te worden uitgevoerd in de periode april t/m september.

Ook in de augustus en september pleisteren en foerageren er vogels in de Putten. Het gaat dan o.a. om soorten als Witgat, Tureluur Goudplevier en Groenpootruiter. Door de werkzaamheden zullen deze verstoord worden. Er zijn echter genoeg uitwijkmogelijkheden voor deze soorten in de omgeving, zoals de sloten en plasjes in de Harger- en Pettemerpolder en de Abtskolk in de aangrenzende Zijpe.

zoogdieren

Gegevens over zoogdieren zijn ontleend aan de provinciale inventarisaties (PNI, 2009) en waarnemingen.nl. De meeste zoogdieren in de Harger- en Pettemerpolder zoals haas, veldmuis en egel hebben een algemene bescherming onder de Flora- en faunawet (tabel 1 "algemene soorten"). Hiervoor geldt een vrijstelling voor uitvoering van de werkzaamheden.

Van de zwaar beschermde Noordse woelmuis zijn geen waarnemingen bekend in het gebied. Het milieu ter plekke is niet geschikt en het is daardoor niet te verwachten dat deze soort voorkomt.

Ook voor de eveneens zwaar beschermde Waterspitsmuis (tabel 3) is het milieu ongeschikt. Het water is veel te zout en bovendien te troebel voor deze soort. Noordelijker in de Harger- en Pettemerpolder is de soort in 1998 wel aangetroffen op een plaats waar het water veel zoeter is. Het chloridegehalte van de Putten schommelt jaarlijks rond de 7500 mg/l. Het behoort daarmee volgens de SEND-typologie tot de 'zilte polderwateren'.

Verschillende soorten vleermuizen, zoals Rosse vleermuis, Laatvlieger, Dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Meervleermuis foerageren in de Harger- en Pettemerpolder. Het plangebied is niet geschikt als voortplantingsplaats of overwinteringsplaats voor vleermuizen. Er is geen verstoring door de inrichting van de Putten voor de vleermuizen te verwachten.

amfibieën en reptielen

Alle inheemse soorten van deze groep zijn algemeen beschermd onder de Flora- en faunawet. Reptielen komen niet voor in de Harger- en Pettemerpolder. In het gebied leven diverse amfibieën zoals Gewone pad, Kleine watersalamander, Meerkikker en Bruine kikker. Voor deze soorten geldt een vrijstelling binnen de Flora- en faunawet.

In het gebied komt ook de zwaar beschermde Rugstreeppad (tabel 3) voor. Deze soort, die ook in brakke omstandigheden voorkomt, is aangetroffen langs de oostrand van de Putten. Het is niet waarschijnlijk dat zij zich in de Putten zelf voortplanten, maar wel in sloten of greppels langs de rand. In ieder geval moet bij de inrichting rekening met deze soort gehouden worden. Het is daarbij van belang dat de werkzaamheden buiten de voortplantings- en rustperiode

worden uitgevoerd. Deze perioden lopen van resp. april t/m juli en van oktober t/m maart. Uitvoering dient dus plaats te vinden in de maanden augustus en september. Als bij de werkzaamheden exemplaren worden aangetroffen dan moeten ze direct worden overgezet in een geschikt biotoop. Geredeneerd vanuit de algemene zorgplicht geldt dit ook voor de overige amfibieën.

Rietorchis

Rugstreeppad

Vissen

Er zijn van de Putten geen waarnemingen bekend van de beschermde Kleine modderkruiper (categorie 2) en Bittervoorn (categorie 3). Beide soorten leven in zoet water en mijden brak of zilt water (Soortenstandaards., Min. E,L & I, 2011). Het is dan ook uitgesloten dat ze in het plangebied voorkomen.

Overige diersoorten

Het is niet te verwachten dat in het plangebied beschermde insectensoorten voorkomen.

Algemene zorgplicht

In het water van de Putten komt een gevarieerde en rijke macrofauna voor die kenmerkend is voor zilt water, met bijzondere soorten als het Palingbrood en de Brakwatersteurgarnaal. Ook vinden we nog groeiplaatsen van de zeer zeldzame Spiraalruppia. Geen van deze soorten is wettelijk beschermd, maar dat neemt niet weg dat er vanuit de algemene zorgplicht wel degelijk rekening mee gehouden moet worden.

Hoewel baggeren altijd schade toebrengt aan waterorganismen, is het van belang te bedenken dat het baggeren als doel heeft de leefomstandigheden voor deze soorten te verbeteren. Bij de uitvoering kunnen de volgende maatregelen worden genomen om schade zoveel mogelijk te voorkomen.

- Er wordt vooraf een detailkartering gemaakt van Palingbroodriffen, waarbij deze gemarkeerd worden (bijv. met bamboestokken). De locaties van belangrijke riffen worden niet gebaggerd. Daarbij is van belang dat op de plaatsen met goed ontwikkelde riffen, meestal weinig bagger voorkomt.
- De groeiplaatsen met Spiraalruppia worden eveneens gekarteerd en gemarkeerd. Ook deze locaties worden niet gebaggerd.
- Het baggeren gebeurt gericht met een baggerpomp

- Het baggeren gebeurt steeds in de richting van open water en dus niet in de richting van de oever. Hierdoor hebben vissen en andere waterorganismen een vluchtroute.

7.1. Conclusies toetsing Flora- en faunawet

Verstoring van beschermde soorten zal vooral kunnen plaatsvinden in de periode dat de uitvoering van het project plaatsvindt. Na de inrichting zal het ontstane milieu voor de meeste broedende en pleisterende vogelsoorten geschikter zijn. De aanleg van vogeleilandjes, o.a. op Texel, maar ook in de Putten zelf, hebben aangetoond dat het aantal vogels sterk toeneemt door deze maatregel.

Verbetering van de waterkwaliteit door het baggeren van de Putten zal een positief effect hebben op het waterleven.

Het voorkomen van een aantal beschermde soorten stelt voorwaarden aan de uitvoering. Door het talrijke voorkomen van broedvogels is uitvoering in het broedseizoen (maart t/m juli) niet mogelijk. Door het voorkomen van overwinterende vogels is ook uitvoering in de periode van oktober t/m maart ongewenst.

In verband met het voorkomen van de Rugstreeppad moet de uitvoering buiten de voortplantingsperiode en de rustperiode plaatsvinden, wat neerkomt op de maanden augustus en september.

8. Conclusies en aanbevelingen

Natura 2000

Uit deze bureaustudie blijkt dat de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000 gebied niet negatief beïnvloed worden door de herinrichting van de Putten als de uitvoering plaatsvindt in de periode april t/m september.

Dit rapport dient, samen met het inrichtingsplan, te worden voorgelegd aan het bevoegd gezag. Deze bepaalt of er nader onderzoek moet worden uitgevoerd, dan wel een vergunning moet worden aangevraagd. Het bevoegd gezag is in dit geval de Provincie Noord-Holland.

Flora & Faunawet

Bij de uitvoering moet rekening gehouden worden met het voorkomen van de beschermde Rietorchis langs de westrand van de Putten.

Doordat de Rugstreeppad in het plangebied voorkomt dient uitvoering plaats te vinden in de periode augustus en september.

Ook m.b.t. het voorkomen van broedvogels en pleisterende vogels worden eisen aan de uitvoeringsperiode gesteld. In dit verband dient uitvoering eveneens plaats te vinden in de periode augustus en september.

Als geschikte uitvoeringsperiode blijven dus de maanden **augustus en september** over.

Verder moet worden voldaan aan de algemene zorgplicht t.a.v. wilde planten en in het wild levende dieren (zie 7).

Literatuur

Bos, D., J.E.Heikoop & J.Mulder 2011. Ganzen in Natura 2000-gebied Abtskolk & De Putten in 2010-2011: Toetsing van effecten natuurontwikkeling inzake de NB-wet. A&W rapport 1609. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwalden.

Groot, M. 2014. – Baggeren & Eilanden in de Putten. Intern rapport Natuurmonumenten.

Haaf C. ten en E. Kat, 2014. Nulmonitoring flora en vegetatie Zwakke Schakels N-H in 2013 en 2014. Ten Haaf en Bakker, Groet.

Haaf C. ten 2014. – De Putten, nieuwe vogeleilandjes. Ten Haaf en Bakker, Groet.

Haaf C. ten 2014. – Baggeren van de Putten bij Camperduin, ecologische wenselijkheid en toe te passen methoden. Ten Haaf en Bakker, Groet.

Hartog C. den 2014 – Vogelreservaat 'De Putten' ook voor de aquatische flora en fauna een belangrijk reservaat.

Kapteyn, 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co, Haarlem.

Landschap Noord-Holland, 2014 – Atlas van de Noord-Hollandse zoogdieren 1989-2014. Landschap Noord-Holland, Heiloo.

Lange, R., A. van Winden, P. Twisk, J. de Laender en C. Speer, 1986. Zoogdieren van de Benelux. Herkenning en onderzoek. Uitgeverij ERLA, Amsterdam.

Ministerie van E, L & I, 2011 – Soortenstandaards Rugtreeppad en Bittervoorn. Min. van E,L & I, Den Haag

Programma Directie Natura 2000, 2009. Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Abtskolk & De Putten.

Provincie Noord-Holland, 2013. Ontwerp beheerplan Natura 2000 Harger- en Pettemerpolder. Prov. N-H Haarlem.

PNI, 2009. Provinciale Natuur Informatie. Broedvogels, zoogdieren en flora, inventarisatie 2000.

Gegevens over zoogdieren uit de jaren negentig. GIS-kaarten In 2009 geleverd door Landschap Noord-Holland, Castricum

Schaminée, J.H.J. en J.A.M. Janssen, 2009. Laag Nederland Natura 2000-gebieden. In de serie Europese Natuur in Nederland. KNNVC Uitgeverij, Zeist.

website ministerie

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=n2k&groep=8&id=n2k162>,

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/effectenindicator.aspx?subj=effectenmatrix>

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx?subj=profielen>